

Ponad 500 mln zł na badania podstawowe | FA 11/2011 | Forum Akademickie

Narodowe Centrum Nauki rozstrzygnęło cztery pierwsze konkursy, zapewniając finansowanie 1871 projektów badawczych.

To wielki sukces nowej, niezależnej agencji wykonawczej wspierającej działalność naukową w zakresie badań podstawowych. Centrum powołane zostało ustawą, która weszła w życie w październiku ub.r. i ma na celu m.in. decentralizację ośrodków podejmujących decyzje o tym, jak rozdzielać fundusze na badania naukowe. – *W reformie nauki z 2010 roku wprowadziliśmy nowoczesny model finansowania badań odpowiadający standardom światowym. Już pierwsze miesiące działania Narodowego Centrum Nauki przynoszą dobre efekty i potwierdzają, że warto było podjąć wysiłek reformy finansowania nauki* – akcentowała minister nauki i szkolnictwa wyższego prof. Barbara Kudrycka.

15 marca 2011 NCN ogłosiło cztery pierwsze konkursy grantowe w obszarze badań podstawowych: na finansowanie projektów badawczych, w tym finansowanie zakupu lub wytworzenia aparatury naukowo-badawczej niezbędnej do realizacji tych projektów (tzw. konkurs ogólny); dla osób rozpoczynających karierę naukową, niemających stopnia naukowego doktora; dla osób rozpoczynających karierę naukową mających stopień naukowy doktora oraz na finansowanie projektów międzynarodowych niepodlegających współfinansowaniu z zagranicznych środków finansowych. Nabór wniosków zakończono 17 czerwca. Konkursy spotkały się z ogromnym zainteresowaniem polskiego środowiska naukowego. Do Centrum wpłynęło blisko 8 tys. wniosków opiewających na kwotę niemal 2,5 mld zł. – *Środowisko naukowe z pełnym przekonaniem przystąpiło do otwartej konkurencji o środki. Do ogłoszonych przez Narodowe Centrum Nauki konkursów wpłynęła rekordowa liczba wniosków badawczych. Już na starcie agencja odnotowała więc olbrzymi sukces. Naukowcy zrozumieli, że gros środków na swoje badania mogą zdobyć w drodze konkursów organizowanych przez NCN. To wielka wartość reformy* – podkreśliła prof. Kudrycka.

Narodowe Centrum Nauki, oficjalnie otwarte 4 marca 2011, przygotowało i uruchomiło dotychczas pięć konkursów grantowych, trzy konkursy zostały ogłoszone już dwukrotnie. Starannie przemyślana procedura oceny pozwoliła na rozstrzygnięcie czterech pierwszych konkursów. Jak podkreślił prof. Andrzej Jajszczyk, dyrektor NCN, „te działania na rzecz środowiska naukowego były podejmowane równoległe z organizowaniem biura, zatrudnianiem i szkoleniem kilkudziesięciu pracowników, definiowaniem przepisów i regulaminów wewnętrznych, przygotowaniem wszystkich procedur związanych z konkursami, wyłanianiem paneli recenzyjnych, tworzeniem i zakupami odpowiedniego oprogramowania, przygotowaniem pomieszczeń, zakupami sprzętu itd.”. – *Oznaczało to ogromny wysiłek znacznej grupy osób, w tym Rady Narodowego Centrum Nauki, licznych ekspertów i prawie siedemdziesięciu osób pracujących w NCN* – zaznaczył prof. Jajszczyk.

Sukces młodych

Szczegółowy opis statystyk wyników pierwszych konkursów, przedstawiony przez NCN, wskazuje, że najwięcej – aż 901 projektów – otrzyma środki w ramach pierwszego konkursu na finansowanie projektów badawczych, w tym na finansowanie zakupu lub wytworzenia aparatury naukowo-badawczej. Stanowią one 24,5 proc. spośród 3691 wniosków złożonych w tej kategorii. W konkursie dla osób bez doktoratu na finansowanie może liczyć 613 projektów (25,5 proc. spośród 2408 propozycji złożonych w tym konkursie). W konkursie dla osób ze stopniem doktora do finansowania zakwalifikowano 289 projektów (20,4 proc. spośród 1415 wniosków w tym konkursie). Natomiast w konkursie na projekty międzynarodowe niewspółfinansowane środki otrzyma 68 projektów (21,8 proc. spośród 312 propozycji złożonych w tym konkursie).

Wśród projektów, które otrzymały finansowanie, aż 1446 zostało przygotowanych przez wnioskodawców występujących z ramienia jednostek naukowych. Otrzymali oni ponad 432 mln zł na realizację badań.

Co ciekawe, po raz pierwszy w historii polskiego systemu finansowania nauki wśród podmiotów uprawnionych do wnioskowania o finansowanie znalazły się osoby fizyczne. NCN w ramach swoich pierwszych konkursów przyznało 362 granty tego typu wnioskodawcom, z czego ogromną większość, bo niemal 96 proc., w konkursie dla osób rozpoczynających karierę naukową, niemających jeszcze doktoratu. W ramach wszystkich konkursów osoby fizyczne otrzymają w sumie ponad 38 mln zł na realizację projektów badawczych.

Analizując statystyki pierwszych konkursów, warto wspomnieć o udziale młodych wnioskujących. To właśnie wsparcie tej grupy naukowców należy do kluczowych zadań NCN, które ma przeznaczać nie mniej niż 20 proc.

środków pozostających w jego dyspozycji na wsparcie rozwoju osób rozpoczynających karierę naukową.

– Pierwsze konkursy zakończyły się sukcesem wielu młodych uczonych i to nie tylko w tych konkursach, których byli bezpośrednimi adresatami – w konkursie dla osób przed doktoratem i konkursie dla młodych doktorów, ale również w konkursie otwartym na wnioski wszystkich naukowców. Już sam fakt, że prawie połowa wszystkich wniosków w czterech rozstrzygniętych przez nas konkursach została złożona przez osoby poniżej 35. roku życia, musi napawać optymizmem. Kwota przeznaczona na finansowanie tej grupy wniosków wyniosła 63 mln zł. Łącznie, decyzją Rady, młodym naukowcom przypadło 35 proc. wszystkich środków finansowych przeznaczonych na pierwszą edycję konkursów NCN – powiedział prof. Michał Karoński, przewodniczący Rady NCN.

Ranking jednostek

Granty przyznano również centrom naukowym PAN, konsorcjom naukowym, sieciom naukowym lub jednostkom organizacyjnym uczelni niebędącym podstawowymi jednostkami organizacyjnymi, jednostkom organizacyjnym mającym osobowość prawną i siedzibę na terytorium Polski oraz pozostałym instytucjom.

Wśród liderów rankingu jednostek naukowych, z ramienia których realizowanych będzie najwięcej projektów we wszystkich konkursach, znajdują się: Uniwersytet Warszawski ze 117 grantami, Uniwersytet Jagielloński, który otrzymał 100 grantów oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z 69 finansowanymi projektami.

Nieco inaczej wygląda pierwsza trójka w rankingu jednostek naukowych według kryterium wysokości przyznanych środków. Najwyższe finansowanie przyznano naukowcom reprezentującym UJ (niemal 38 mln zł.). Następni w kolejności badacze z UW otrzymali ponad 30 mln zł. Natomiast zajmujący trzecie miejsce naukowcy z Akademii Górniczo-Hutniczej zrealizują projekty o wartości niemal 21,5 mln zł.

W przesłanej przez NCN analizie czytamy także, że wśród 1871 wniosków zakwalifikowanych ostatecznie do finansowania znalazły się 784 projekty z zakresu nauk ścisłych i technicznych, 556 z zakresu nauk o życiu oraz 531 z zakresu nauk humanistycznych, społecznych i o sztuce. Współczynnik sukcesu określający procentowo, ile wniosków spośród złożonych w NCN uzyskało finansowanie, wyniósł średnio 24 proc.

Rada NCN przyjęła za podstawę procesu kwalifikacji i oceny projektów badawczych podział na panele dziedzinowe (dyscypliny lub grupy dyscyplin), tematycznie pokrywające cały obszar badań naukowych, w trzech głównych działach. Wnioski zgłoszone w ramach konkursów NCN były oceniane zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym. Wnioski spełniające wszystkie wymogi formalne były rozpatrywane pod względem merytorycznym przez zespoły ekspertów, powołane osobno do każdego panelu NCN. Ocena merytoryczna wniosków złożonych w konkursach odbyła się w dwóch etapach. W pierwszym etapie recenzji wniosków dokonali członkowie zespołów ekspertów. Te wnioski, które uzyskały najwyższą punktację, były oceniane w drugim etapie przez recenzentów zewnętrznych, w tym zagranicznych. Listy rankingowe projektów skierowanych do finansowania przygotowane zostały ponownie przez zespoły ekspertów podczas posiedzeń panelowych, na podstawie ocen recenzentów.

Pozytywna ocena

– Gdy podsumowuję przebieg i wyniki pierwszej edycji konkursów, szczególnie cieszy mnie to, że zdał egzamin przyjęty przez Radę, nowy w stosunku do poprzedniego systemu podział na dyscypliny i grupy dyscyplin („panele”). Mimo obaw wielu środowisk, głównie nauk technicznych, podział ten zdał egzamin, co nie oznacza, że nie wymagał korekt, których Rada już dokonała na swoim wrześnieowym posiedzeniu. Sprawdził się również wprowadzony przez Radę, dwuetapowy system oceny projektów. Jest on bardziej obiektywny, wymusza na ekspertach różnicowanie ocen i konfrontowanie ich z ocenami innych członków zespołu, a także specjalistów spoza zespołu, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, do których kierowany był każdy wniosek – akcentował przewodniczący Rady NCN, zwracając uwagę na transparentność, rzetelność i merytoryczność procedury oceny: – Rada NCN postawiła członkom zespołów ekspertów i ekspertom „zewnętrznym” wysokie wymagania etyczne. Zarówno teraz, jak i w przyszłości będziemy dbać o to, aby proces oceny wniosków wykluczał sytuację konfliktu interesów. To podstawa uczciwego i wyłącznie merytorycznego charakteru tego procesu, budującego zaufanie środowiska naukowego do naszej instytucji. Mam podstawy sądzić, że nasze pierwsze konkursy to ważny krok w realizacji tego celu .

Procedury stosowane w Centrum pozytywnie oceniła także minister nauki i szkolnictwa wyższego, prof. Barbara Kudrycka. – Co ważne, nasi naukowcy, ubiegając się o środki w NCN zgodnie z procedurami stosowanymi w European Research Council, zyskują istotne doświadczenie w przyszłych staraniach o granty europejskie. Nowy konkurencyjny model finansowania badań w Polsce pozwoli na zwiększenie liczby

polских uczonych uzyskujących prestiżowe granty w ERC – zaznaczyła minister.

Do 15 grudnia 2011 r. NCN czeka na zgłoszenia do kolejnych edycji konkursów: na finansowanie projektów badawczych, w tym finansowanie zakupu lub wytworzenia aparatury naukowo-badawczej niezbędnej do realizacji tych projektów; dla osób rozpoczynających karierę naukową niemających stopnia naukowego doktora; na finansowanie projektów mających na celu stworzenie unikatowego warsztatu naukowego lub powołanie nowego zespołu naukowego – dla osób rozpoczynających karierę naukową, mających stopień doktora. W połowie grudnia Centrum planuje także ogłoszenie nowego konkursu na stypendia podoktorskie.

Typ wnioskodawcy	Przyznane granty	
	liczba	koszt
Osoba fizyczna	362	38 121 681
Jednostka naukowa	1446	432 385 918
Konsorcjum naukowe	6	15 257 739
Sieć naukowa lub jednostka organizacyjna uczelni niebędąca podstawową jednostką organizacyjną	2	464 800
Centrum naukowe Polskiej Akademii Nauk	47	21 962 693
Jednostka organizacyjna mająca osobowość prawną i siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	6	2 016 327
Instytucja	2	197 000
Razem	1871	510 406 158

Źródło: NCN

Więcej informacji w artykule prof. A. Jajszczyka na str. 26.